

דברי תורה והסלידות

י"ל ע"י מכון אהל אברהם

להוצאת ספרי מודינו הרב הגאון ר' אברהם בן ציון ביער שליט"א
רב דשכונת דיב"ל בי"ש

פרשת יתרו
כ" שבט
תשפ"ג לפ"ק

גליון שצ"ה
שנה ט'

לעי"נ הגה"צ מוהר"ר מאיר רפאל ב"ר ניסן זצ"ל

קול השיעורים
ממורינו הרב שליט"א
073-371-8218

מחד לשבא לשבתא

זכור את יום השבת לקדשו ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך, והפירש"י שיהי' כאלו כל מלאכתך עשוי'.
וע"י עוד בשפ"א הנ"ל, דגם במלחמת היצה"ר כן, דכ' ששת ימים תעבוד, ואם היינו מקיימין העבודה כראוי, אז ויום השביעי כו' לה', ומה שאין מרגישי' המנוחה כראוי בשבת, הוא ע"י חסרון עבודה בחול, כמ"ש מי שטרח בע"ש כו'.

ובשנת תרל"ח הוסיף השפ"א, שע"י הזכירה ניתוסף קדושה לשבת, פי' שורש השבת מאוד נעלה, אבל כפי מה שזוכרין בנ"י ושומרין עצמם כל ימי השבוע מכל טומאה ודבר רע כדי שיהיו מוכנים לקבל השבת בטהרה, עי"ז יכולין להמשיך שורש הקדושה ליום השבת שבעוה"ז ממש, ואיתא כבדהו בכסות נקי', כי שורש נשמה יתירה שיש לכל איש ישראל בשבת צריך גוף קדוש וטהור שהוא הכסות והמלבוש לרוח הנשמה שבקרבו, ובאמת זה תלוי בימי המעשה כמ"ש ש"י תעבוד ועשית כל מלאכתך המוטל עליך, ואז ויום השביעי כו'.

בעל תשובה ברגע אחד

ומ"מ מסיים השפ"א, דאעפ"כ כשבא שבת ורואין עצמם מרוחקין מקדושת השבת, ועי"ז שבין בתשובה מאהבה, לבוא לקבל הארת השבת, ועי"ז איתא בע"ת בשעתא חדא וברגעא חדא, מתקנין הכל, ועי"ז אותו התשוקה לשבת נגמרין כל המעשים, לכן נא' ועשית כל מלאכתך, שיש בכח התדבקות אל השבת להשלים כל חסרון עבודה בחול כנ"ל, דכשבא שבת ואדם משתוקק לקבלו בטהרה, אז ברגע א' כאילו מלאכתך עשוי' כמ"ש רש"י.

יעזור השי"ת לנוכל לעשות הכנה כדבעי כל ששת ימי המעשה,

לכבוד השבת הקודש, ובהגיע שב"ק נזכה לכל מלאכתנו עשוי' ונזכה

שיתקיים בנו דע"י שמירת השבת מיד נגאלין בב"א.

זכור את יום השבת לקדשו ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך, והפירש"י שיהי' כאלו כל מלאכתך עשוי'.

ע"י זכירת השבת מסתופף הברכה

בשפת אמת בפרשתינו (שנת תרל"ז ותרל"ח) כתב, שהתורה נותנת ברכה, שאם האדם זוכר את השבת בימי החול, דהיינו שמכין את עצמו לשבת קודש, דע"כ זכירה לא שייך בשבת עצמו, שהרי הוא עצם היום, רק הלשון "זכירה" שייך בימים אחרים, והיינו בימי החול, ואם תעשה כך, ניתוסף ברכה בהמעשים, ופירושו שהגם שבימי המעשה צריך לעסוק במעשים ומלאכות גשמיות, מ"מ צריך שיהי' השתוקקת האדם להשבת, שיהי' עליו לעול ולמשא צריך לעסוק בזה, ובזכרו זאת יש ברכת השבת במעשיו, וזה ענין כל שישנו בשמירה ישנו בזכירה, ושמירה הוא השתוקקות להשבת כמו שמר את הדבר.

מתברכין מינה כל שתא יומין

ובאמת עיין באור החיים הק' (ד"ה ששת ימים תעבד וגו') שג"כ מבואר דע"י השבת נכנס הברכה בימי המעשה, וז"ל: צריך לדעת לאיזה ענין יצו ה' לעבד בששת ימים, גם מה היא כונתו באומרו ועשית וגו', ונראה כי יכון על דרך מאמר הכתוב בפרשת בהר סיני, וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית וגו' וצוית' וגו', והם הדברים הנאמרים כאן, לפי מה שקדם לומר זכור את יום השבת לקדשו, שאין בו דברי חל, אם כן העושה ואוכל דבר יום ביומו, מה יאכל ביום המקדש, לזה אמר ששת ימים לבד תעבד, ובהם תעשה כל מלאכתך, פירוש, הצריכה לך לששי ולשביעי, על דרך אומרו ועשת את התבואה לשלש וגו', כי מבטיח ה' לשומרי מצותיו.

פניני הפרשה

והנה רבים המה אשר יפלא בעיניהם הדבר הזה לירא מפני הצדיק מהיות, שאינם יודעים בחינתו וחושבים כמוהו כמוהם, ואומר מורא זו איני יודע מהו, ולא יפחד ולא יגור ממנו כלל משום זה, ולהשכיל לבותם שידעו קצת בחינת צדיקים יש תקנה כך, דיודע מהזוהר הקדוש ומקדשי הספרי החכמה הבאים אחריו, כי התלמיד חכם יקרא שבת, וכמה טעמים נאמרו בדבר, ואחד מהם הוא, כי הארה שיש לסתם בני אדם בשבת ככה יש לתלמיד חכם בחול, לזה יקרא שבת, ומעתה מצאנו להם תקנה והוא שיתקדש ויטהר מעשיו על כל פנים בשבוע אחד בשבתא לשבתא להזהר מכל דבר בלתי טוב ובע"ש והיכנו את אשר יביאו, לטבול במקוה טהרה ולקדש מעשיו ולהכיין לבו לתפלה לכבס לבו כבורית ולהתפלל בכל כחו והשגתו ואז יהיה לו הארה דשבת קצת, ומזה יבין בחינת הצדיק שכך יש לו בחול ובשבת מעלה מעלה וגבוה מעל גבוה, ואז ירא ויפחד מהצדיק והבן.

ויאמר ה' אל משה הנה אנכי בא אליך בעב הענן וגו'. יבואר עפ"י מ"ש ויאמר ה' אל משה לך רד וגו' ויאמר משה לא יוכל העם לעלות וגו' ויאמר ה' אל משה לך רד ועלית אתה ואהרן וגו' וירד משה וגו' וידבר אלוקים, הנה הציוי של הש"י לך רד ולהתרות אותם עוד הפעם קשה מאד להבין, אך כבר בארנו כי כל ענין קבלת התורה היה צריך להיות דוקא ע"י משה רבינו ע"ה מגודל קדושתו שהיה ממשיך על ישראל להיות בכחם לקבל התורה, וזה הרמז בגמ' בריב"ע עביד פרישה ושוב לא עלה, הרמז בזה גודל אהבת משה לבני"י כי אף שזכה לכל המעלה הזאת הגדולה, פא"פ מדבר עם השכינה, עכ"ז נהג טובת עין לבני"י מאשר ידע כי קבלת התורה תלוי בו כאשר הוא יהיה עמם למטה לכן כאשר עביד פרישה שוב לא עלה מפני שידע כי קדושתם לקבלת התורה תלוי בו כמ"ש וקדשתם וגו' וכן היה וירד משה וגו' וידבר אלוקים את כל הדברים האלה וגו', וכן הוא הדבר נוהג בכל דור ודור ודורשיו ומנהיגיו צריך להיות בכל דור צדיק יס"ע בבחי' משרע"ה כמ"ש אפשטותי' בכל דרא כי בלתי זה איננו באפשרי להשפיע התורה רק על ידו, וזה הרמז הנה אנכי בא אליך בעב הענן, ר"ל גם בדור השפל הדומה לעב הענן עכ"ז אתה תבוא עמם והתגלות הקדושה יהי' על ידך להשפיע להם בעבור ישמע העם בדברי עמך, וגם בך יאמינו לעולם כי אמונת חכמים הוא בכל דור ודור, ואתה תגיד את דברי העם אל ה' להביא מעשיהם לרצון למעלה, וז"ש ויגד משה וגו' לשון המשכה, והוא ל' הוה כי כן יהיה תמיד הצדיק הוא בחי' משה להשפיע לכל הדור תורה וקדושה וכ"ט, אמן.

תפארת שלמה

או יאמר זכור את כו'. עם אמרינו בביאור הכתוב (ויקרא כו, ב) שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו, והעניין, כי אנחנו מוזהרים ועומדים במורא ויראת תלמידי חכמים הכשירים הצדיקים האמיתיים מדכתיב (דברים י, כ) את ה' אלהיך תירא, את לרבות תלמידי חכמים (פסחים כב ע"ב), והנה רבת בעם המקילים ראש ולא יראו ולא יגורו מפני התלמידי חכמים הצדיקים, בחשבם כמוהו כמוהם, ולא יבין ולא ישכיל פנימית הקדושה והאור שבו בתלמיד חכם וצדיק אמיתי, והתקנה לזה הוא ללמדו דעת, כי בוודאי סומא שלא ראה מאורות מימיו לא יאמין כי יש שמש וירח ואור הנ"ל אשר יהלו אורם, ואם יתפקח ויראה קצת זהרורי אור, אזי תצמח בו האמונה שיש אורים גדולים יותר, כן הדבר הזה, ויורנו הצדיק לנבער מדעת האמור ככה יעשה, שיראה ליזהר בשבוע אחד מכל דבר רע ומדיבור רע ועושק וגזל חמס ואונאת ממון ודברים והסתכלות והרהורים וחנופה ושקרים ושאר דברים המצויים, ויהיה מחובשי בית המדרש ללמוד ולהגות במה שיכול, וכשישלים כן השבוע אזי יזכה לקצת אור בשבת ובשבוע שאחרי כן יעשה גם כן כמשפט הראשון ויוכל להתחזק יותר מחמת קצת הארת שבת שהיה לו ובשבת השני יתוסף לו האורה וככה יתמיד כמה שבועות ושבתות עד שיטעם ויהנה מאור של שבת, ואחר כך יודיענו המשכיל המלמדו כי האור הזה שיש לו בשבת, כן יש לו להצדיק אמיתי בחול ואז ירא ויגור ויפחד מהתלמיד חכם הצדיק האמיתי כאשר הזהרנו ה' אלקינו ברבוי דאת ה' כו', והבן היטב.

וזהו מאמר הכתוב את שבתותי תשמרו, ועל ידי זה ואת מקדשי תיראו, היינו התלמידי חכמים הצדיקים האמיתיים כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (זבחים קטו ע"ב) אל תיקרי ממקדשי אלא ממקודשי, והבן היטב נ"ל, וזהו מאמר הכתוב זכור את, רוצה לומר לזכור את האור ריבוי דאת ה' כו', לרבות תלמידי חכמים התקנה לזה יום השבת לקדשו ואז ידע בבחינת ומדריגת הצדיק וירא ויגור ממנו ויזכור האת היטב, והבן מאד אז תשכיל. **נועם מגדים**

וכן כתב **נועם מגדים** בפרשת בהר, וז"ל: ובדרך השני נראה על פי המוסר וחכמה, על פי מאמר חז"ל (פסחים כב ע"ב) שמעון העמסוני כו' עד שבא ר' עקיבא ודרש את ה' אלקיך תירא (דברים י, כו) לרבות תלמידי חכמים, ואתה דע לך שכוונת דבריהם ז"ל לרבות תלמידי חכמים, הן הנה עבדי ה' האמיתיים המלאים יראת ה' אשר הן יראת ה' היא חכמה (איוב כח, כח) וממילא הם חכמים גדולים בתורה הן בנגלות אפילו לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא והן בנסתרות כאמור (תהלים כה, יד) סוד ה' ליראיו, ואינם מחזיקים עצמם רק לתלמיד וכל ימיו הוא אומר ללמוד אני צריך וזהו לרבות תלמידי חכמים, והבן היטב.

ויאמר ה' אל משה הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם בך יאמינו לעולם (יט, ט). נראה לפרש כי הנה באמת נגד גודל זיכוך חומריות גופו של משה רבינו עליו השלום, בודאי היה יכול הקדוש ברוך הוא להראותו עוצם בהירות התורה, בלתי שום התלבשות וספורים, וכאשר מצינו אשר חכמים הגידו על פסוק בכל ביתי נאמן הוא (במדבר יב, ז) שמשה רבינו ידע אותן הצרופים שנבראו בהם שמים וארץ, ויכולת בידו גם כן לברוא עולמות (ראה זוהר ח"ב רלד, ב), ואף על פי כן נאמר עליו בכל ביתי נאמן הוא, ונמצא לפי זה בודאי לא היה צריך הקדוש ברוך הוא לצמצם את בהירות התורה בסיפורי מעשיות, ולהלביש פנים אל פנים עד שנעשה כללות תורתנו, כאשר ידבר איש אל רעהו בעניני גשמיות, לערכו של משה שהיה בתכלית הזכות והבהירות, ואולם בעבור זאת שכללות עם ישראל לא פסקו זוהמתן מהם קודם נתינתה, ולא זככו את גופם בתכלית הבהירות, ובשבילם וערכם צמצם הבורא ברוך הוא אור בהירות התורה בכמה צמצומים והתלבשות, עד שיוכל אמן הגשמי לשמוע ורעיון לבות לתפוס אפס קצת, מול זה בא הרמז בתורה ויאמר ה' אל משה הנה אנכי כנוי לכללות התורה, אשר תחילת דבריה יאר באנכי, וכל התורה בכלל נכללת בעשרת הדברות הפתח באנכי, כל זה בא

אליך בעב הענן מורה בחינת התלבשות הבהירות בספורי מעשיות כמו עב וענן, והכל לטובתם ושלימותם של כללות ישראל שאינם בזיכוך כערכך, וזהו בעבור ישמע העם בדברי עמך את עשרת הדברות, ישמעו גם כן לערך בחינתם וזכות גופם וגם בך יאמינו ודו"ק. **אור המאיר**

הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם בך יאמינו לעולם. והספיקות רבו, א' דכבר האמינו קודם לזה, כמ"ש (שמות ד, לא) ויאמן העם, הגם דהרמב"ם (פ"ח מהל' יסודי התורה הל' א) ביאר זה יעו"ש, ועוד מאי לשון וגם וגו', ולדברינו הנ"ל אתי שפיר, דהא קשה איך אמר הנה אנכי בא אליך בעב הענן, הא אדרבא עב הענן הוא מסך מבדיל וכנ"ל, דהוצרך לעשות דרך ומסלול ולא יכול משה לבא אל אהל מועד לפי ששכן עליו הענן, אך דזה אינו, דשם היה הדיבור למשה לבד היה אפשר כך, מה שאין כן במתן תורה הוצרך להתגלות גם לכל המוני עם, לכך הוצרך לירד בעב הענן שהיא מדריגת המוני עם, כדי שישמעו העם כשיהיה בבחינתם כדי שיתחברו עמו, והתועלת אחר כך כשיחזור משה למדריגתו עליונה אז כשנתחברו כבר עמו גם הם יעלו עמו על ידי שיאמינו בו לעולם, כי האמנה הוא דביקות כנודע, וז"ש וגם ב"ך יאמינו לעולם וק"ל. **תולדות יעקב יוסף**

שיעורי הלכה

ממורינו הרב שליט"א

המשך סימן ו' / סעי' ב'

א. י"א דמברכים ענט"י ואשר יצר תיכף בקומו משנתו¹, וי"א דמסדרן בבית הכנסת², ומ"מ אם נצרך לנקביו

בוודאי יברך אח"כ³, ועי' בהערה אם יחכה בברכתו עד שעת התפילה⁴, ומ"מ אם אומר מיד אחרי זה ברכות

השחר, בוודאי יכול לברך ענט"י ואשר יצר מיד אחרי שניקה עצמו, ואינו צריך להמתין עד שעת התפילה⁵.

1 כן פסק השועה"ר (בסעיף ה') וז"ל: יש נוהגין לברך על נטילת ידים ואשר יצר בביתם, מיד אחר הנטילה, וכשבאים לבהכ"ג מברכים כל ברכת השחר לבד מאותן ברכות שברכו בביתם, וכו', ומנהג זה יפה הוא וראוי לנהוג כן, ונתן הטעם שהרי כל המצות צריך לברך עליהן קודם לעשייתן, אלא שבנטילת ידים אי אפשר לברך קודם הנטילה, (משום נקיות) לכן נדחית הברכה עד לאחר הנטילה, א"כ כל מה דאפשר לקרב הברכה שתהא סמוכה להנטילה צריך לקרב ולא להפסיק בינתיים.

קודם לעשייתו, כדלקמן בנטילת ידים לסעודה בסימן קנ"ח (סעיף יא). ועי' עוד לקמן מזה.

ובאמת עי' בדרכי משה [הקצר] (כאן בסימן ו) על דברי הב"י שמנהג ספרד הוא לברך תיכף ענט"י, דמסיים: ואני בעצמי נוהג כמנהג בני ספרד.

וכן ראינו במהרי"ל (בתשו' סימן קנ) שנהג לומר בסליחות הברכות מיד בקומו.

וכן נמי הביא הבאה"ט, (בסי' ד' סק"ב) בשם הכתבים, (ועי' עוד לקמן בהערה מהמג"א הביאו המ"ב)

² כן כתב הכלבו (בסימן ב') בשם הר"ם (תשב"ץ קטן סימן ריו) שאינו מברך על נטילת ידים ואשר יצר עד

בואו לבית הכנסת, והביאו הב"י (בד"ה ואם), ועי' בדרכי משה (סק"ג) שכתב דהוא מנהג האשכנזים אשר בגלילות אלו, שמסדרים אותן בבית הכנסת, ולכן אל יברכם בביתו מי שמברך אותן בבית הכנסת, דלא יברך ב' פעמים.

³ כ"כ בשועה"ר, (ס"א) אחרי שהביא דנהגו העולם לברך בכל שחרית ברכת אשר יצר תיכף אחר ברכת על נטילת ידים, לפי שבכל יום נעשה האדם בריה חדשה לכן שייך לברך בכל יום ויום אשר יצר את האדם בחכמה, ואע"פ דמדינא דגמ' מברכים רק אחר עשיית הצרכים, וכותב שם דהרוצה להסתלק מהספק יזהר לעשות צרכיו תיכף ומיד **תלמידי תורה יתקו**

אחר נטילת ידים שחרית, וכשיצא מבית הכסא יטול ידיו פעם שנית, ויברך אשר יצר ויצא ידי חובתו בברכת אשר יצר זו אף אם היה מחויב לברך אשר יצר על מה שנעשה בריה חדשה, כי ברכה אחת עולה לכאן ולכאן, ומ"מ מסיים וז"ל: טוב שלא יברך ברכת על נטילת ידים עד לאחר נטילה שנית שנטול אחר יציאתו מבית הכסא ובפרט אם צריך לנקביו שאז אסור לו לברך.

וכן כ"כ במ"ב (ס"ק ט') בשם השערי תשובה, (ס"ק ה') וז"ל: אם בעת שנטול ידיו הוא צריך לנקביו, שאפילו בד"ת אסור, ואפילו יכול להעמיד עצמו עד פרסה, אין לו לברך ענט"י עד שיעשה צרכיו, ויברך ענט"י ואשר יצר.

ובסי' ד' (ס"ק ד') כתב המ"ב מהמג"א בלשון "שאינו רשאי" וז"ל: בפרט אם היה צריך לנקביו בעת נטילה ראשונה שאז בודאי אינו רשאי לברך.

⁴ הקדמה קצרה: ביארנו לעיל (בסי' ד') דאיכא מחלוקת הראשונים למה נתקנה ברכת ענט"י ואשר יצר בבוקר, דשי' הרשב"א הוא משום ברי' חדשה, ושי' הרא"ש הוא משום נקיות לתפילה, ועי"ש באריכות חילוקי הדינים, ומ"מ מה שנוגע לכאן אכתוב בס"ד.

עי' בח"א (כלל ז סעיף ו) הביאו המ"ב לעיל בסי' ד', דכתב דנכון להמתין מלברך על נט"י א' עד לאחר שמגקה עצמו (ב) ורוצה להתפלל, עי' שם טעמו כדי לצאת דעת הרא"ש דס"ל דעיקרה דברכת ענט"י בבוקר, ניתקן בשביל התפילה.

ובסימן ד' הביא הביאור הלכה (ד"ה ואפילו) דמשמע מן הח"א, דמי שהוא קם זמן הרבה קודם התפילה, אפילו אם הטיל מי רגלים, דזה כבר נקרא בשם עשיית צרכים, מ"מ כיון דמסתמא כשיגיע בבוקר זמן תפלה ילך לבית הכסא לנקות עצמו, ימתין עתה מברכת על נט"י עד שיגקה עצמו קודם התפילה, וכותב דמצא אח"כ בספר מעשה רב שכן היה נוהג הגר"א ז"ל.

ובסי' ד' מכריע כן המ"ב להלכה למעשה וז"ל: מ"מ יותר טוב לעשות כהה"א, דזה אליבא דהרא"ש בודאי יוצא ואפשר גם להרשב"א לפי מה שכתב הב"י (עי' להלן), משא"כ אם לא יעשה כוותיה

להרא"ש בודאי אינו יוצא וכדמוכח בתשובת הרא"ש שהובא בב"י, וגם מהרמב"ם משמע שסובר הרא"ש דהעיקר ניתקן נט"י בשביל התפלה ולא בשביל בריה חדשה.

[ועי' שם שהקשה דאליבא שי' הרשב"א, הלא במה שנטול ידיו תיכף כשקם, הרי יצא ידי חובת נטילה, ואיך יאמר עתה בנטילה השניה, וציונו על נט"י,

דהברכה זו קאי על נטילה ראשונה, הלא יש הפסק גדול, ולכתחילה יש ליוזר בזה מאוד, ומיישב דהרי הב"י כותב (כאן בסימן ו') דלטעם הרשב"א דמשום בריה חדשה, נוכל לאחרה ולסדרה עם שאר הברכות, אף דהוא הפסק גדול. ובאמת לפי זה אם רוצה לצאת שי' הרשב"א על דרך מה שכותב הב"י, יצטרך לברך אח"ז תיכף גם שאר ברכות השחר].

ועי' לקמן (כהערה 5) שהבאנו מהקנה בושם דאינו מוכרח שהחיי"א נוקט כך אם הוא קם זמן הרבה לפני התפילה.

ובדעת הגר"א עי' דבר נפלא בספר תשובות והנהגות (ח"ג סי' א') שהביא מספר הלכות הגר"א ומנהגיו, שדעתו לברך על נטילת ידים אחרי הנחת תפילין, שאם בירך קודם, עלול בשעת ההנחה לנגוע במקום מכוסה, ואז חוזר ומתחייב בברכה, ומדייק כן גם מלשון הגמרא (ברכות ס'): שאחרי הברכות של תפילין מברך על נטילת ידים, ועי' בהערה הבאה, מסקנת ההלכה שם דאעפ"כ נראה שאם לומד סמוך לנטילה, ואומר אז כל הברכות, ראוי בזה ליטול ידים ולברך קודם הברכות והלימוד.

ומ"מ מסתימת לשון השערי תשובה (דהבאנו לעיל בהערה 3) משמע שאין סובר כהה"א, אלא תיכף אחרי עשיית הצרכים מברך על נט"י ואשר יצר, וכן הוא בדה"ח, שלא נזכר שום חילוק בענין זה. (ואפשר שהטעם הוא מפני קושייתנו הנ"ל דהוא הפסק גדול להרשב"א)

ועי' בערוך השולחן (סימן ד סעיף ה) דנוקט דאף לשי' הרא"ש יוצא כשמברך מיד בקומו, וז"ל: וראיתי לגדולים שתפסו לדעת הרא"ש בהכרח להסמיך ברכה זו לתפלה דוקא, כיון שנתקנה משום תפלה, ולענ"ד מוכח מהרא"ש עצמו שאינו כן, שהרי כתב בתשו' (כלל ד' סימן א') והביאו הטור לקמן ס"ס מ"ו,

וז"ל המשכים ללמוד קודם עלות השחר יברך על נט"י ואשר יצר וכו' עכ"ל. הרי עדיין אינו זמן תפלה והוא יושב ללמוד ועכ"ז מברך ענט"י, אלא ודאי דתקנת הברכה היתה משום תפלה, אך תקנוה שיברכה מיד בקומו ממש, וכן מוכח מהרמב"ם ומהגמרא שתקנוה בין ברכות השחר, ומסיים דכן עיקר לדינא.

⁵ כ"כ בתשובות והנהגות (ח"ג סי' א') דהרי בברכות השחר הרי יצא ידי חובת תפילה מה"ת, [ועי' שם דאפי' איזה תפלה קצרה עם שבח להקב"ה ובקשה מה שצריך והודאה, שמה"ת יוצאין בזה חובת תפלה] ושייך על זה נטילה אף לשי' הרא"ש, ויש לכיון בנטילה גם לתפילת הברכות, היינו דברכות השחר היא ג"כ עבודה, והברכה חל עליה, שמספיק לקיים בזה מצות עשה דתפלה, שהיא עבודה, וממילא כשם שברכתו עולה גם לתפלת מנחה וערבית, מאחר שכבר בירך על תפלה, ה"ה דעולה לו לשחרית, כיון שבירך מעיקרא על תפלה כמצותה.

ועי' שם דהביא ג"כ הרא"ש הנ"ל (בכלל ד') שמבואר בדבריו, שגם לדידיה מועיל הנטילה קודם שיאור היום עוד לפני שלומד, ע"ש, ובמליצת לשונו כותב, דמה לנו להתחסד לצאת כשיטתו, שהרי הרא"ש גופא מסכים ליטול קודם שאמר הברכות, אף שאינו מתפלל עוד, אלא כשיאור היום, ולהרשב"א עכ"פ חייבין לסמוך הברכה לנטילה ככל האפשר, וא"כ לכתחילה למה לן לאחרת כ"כ להרשב"א, וראוי לברך כשקם לפני לימודו, ולא לחכות עד התפילה, ומברך אז גם ברכות השחר, עכ"ל.

וכן הביא שם דכן הוא דעת הקדוש הארז"ל, דמיד כשקם אפילו בחצות הלילה, נוטל ידיו ומברך על נט"י, יחד עם שאר ברכות השחר.

ובשו"ת קנה בושם (ח"ב סי' ג') נמי מסיק כן, דיברך מיד אחרי קימה ועשיית צרכיו (עי' שם באריכות), ולא ימתין עד שעת התפילה, ועי' שם דמוכח דהחיי"א (הנ"ל בהערה 4) נמי סובר כן, ואינו מייירי כלל במי שקם זמן רב לפני תפילתו עיי"ש בטוטו"ד. והביא שם מהכף החיים (אות ב') דהסכמת כל האחרונים כן הוא.

הגליון נתנדב לעילוי נשמת

האשה החשובה והצנועה מרת **מרים** בת הרב **גבריאל חיים צבי פאפענהיים** ע"ה

אמה של הרבנית תליט"א

נפטרה לבית עולמה אחרי קבלת יסורים באהבה - כ"ה שבט תשנ"ח לפ"ק

היתה דוגמא בגאון ובתפארת בדרך האמת בלי חת, כהעברת המסורה הצרופה, ודרכי אבותיה, לדור האחרון.

דברי התורה, והחסידות, הלכות, והחממות לדרך אמת בלי פשרות, יהיו לעילוי נשמתה הטהורה, ויה"ר שתמליץ טוב בעד משפחתה החשובה

ההולכת בדרכיה הישרים, עדי שנוכה לויקוצו וירננו שוכני עפר, בביאת גוא"צ בב"א - ת.נ.צ.ב.ה.

סיפור

באחד החדרונים התת קרקעיים, עמוק בבטן האדמה, בתא דליל חמצן ואור, כלוא כעת הרבי הקדוש ר' ישראל מרוזין זי"ע המואשם בידי הצאר במרידה במלכות, לא פחות, ובעוד שלל טענות מצוצות מן האצבע שנובעות כולן משנאת ישראל ומעין צרה בהנהגתו הרמה של אותו צדיק.

העולם היהודי כולו סוער וגועש מהשלכתו של צדיק הדור לבית האסורים, ניסיונות חובקי עולם מופעלים כדי לשחררו, אך הצאר ניקולאי מתבצר בעמדתו בעקשנות מרושעת. עשרים ושניים ירחים תמימים ישב הצדיק במאסר, עד שושן פורים שנת ת"ר, אז יצא בנס מבית האסורים.

יודע הצאר היטב שלא חסרים יהודים בעלי מומן המוכנים לשקול זהב לידיו של השומר שיסכים להבריא את הצדיק מכלאו, ולפיכך הוא נוקט ב'הבה נתחכמה לו', מטיל עליו שמירה הדוקה כבדה: עשרים וארבע שעות ביממה שוהים בחדרו של הצדיק שומרים קשוחי סבר, העוקבים אחר תנועותיו ללא הרף.

"אסור לכם להחליף מילה אחת עם האסיר" הותרו מראש. מדי ארבע שעות מתבצע 'חילוף משמרות', ליתר ביטחון, שומר הולך ושומר חדש בא, הכול כדי למנוע כל קשר אפשרי בין 'האסיר' לשוביו ובכל זאת, רוחו של הצאר לא נרגעת עד שהוא יוצא בהוראה חריגה: "השומר שבמשמרתו ימלט הראבין מהכלא, לא יזכה אפילו למשפט, ראשו יותו ממנו מידיה, בו במקום".

ההודעה הזו משיגה את מטרתה, נועלת סופית את 'שערי ההברחה'. השומרים נעשים עצבניים יותר, מפחדים מהצל של עצמם.

כמה חודשים פועל הכול כמתוכנן, עד שאחד השומרים הרוסיים, ווסילי שמו, שניחן כנראה בחושים מיוחדים יותר מחבריו, מתחיל לקלוט שהאיש שהוא מופקד על שמירתו אינו אדם רגיל. איש קדוש הוא. מיום ליום גדלה הערצתו כלפי רבינו, הוא נוהג כלפיו בכבוד, משתדל לעזור לו, להקל עליו, חורג כמובן מכל ההנחיות שהוכתבו לו.

זה קורה באחד הלילות. בחדר החשוך בוהקות פניו של הצדיק באור יקרות, כמרגלית טובה, עובד את בוראו בדביקות ובלהט. "ווסילי", פונה פתאום הצדיק אל השומר בבקשה שלא ביקש מעולם: "אצלנו, היהודים, נוהגים לקדש את הלבנה מדי חודש בחודשו, אני מבקש ממך לתת לי לצאת לחצר הכלא כדי לקדש את הלבנה".

ווסילי נושך את שפתיו. "אילו רק היה הראבין מבקש ממני לפני שעה, הכול היה בסדר" הוא רוצה לומר לצדיק.

המשמרת שלו אמורה להסתיים בעוד כמה דקות. חילופי המשמרות אמורים להתבצע מיד.

אם יאצ'ק, השומר הבא, יבוא ויגלה שהרבי מטיל בחצר הכלא הוא ימהר להלשין עליו למנהל הכלא ומה יקרה אז? יתיזו את ראשו בחרב. ברוסיה הרי כולם מאומנים להלשין לרשויות על שכניהם וידידיהם הטובים ביותר.

רכבת הקיטור קרעה באחת את השקט הפסטורלי, הקרונות מלאים עד אפס מקום באזרחים רוסיים, איכרים וסוחרים, ביניהם בולט יהודי עדין צורה שמוצחו נתמך בכף ידו, מבטו נישא אל השמים התכולים ומחשבותיו מטיילות - מפליגות הרחק מכאן. זהו החסיד הסלונאי המפורסם רבי משה אברהם ברזובסקי זצ"ל, אביו של הרבי הקדוש בעל ה'נתיבות שלום' מסלונים זי"ע.

"היי, יהודי", מפלחת קריאה צרודה את הקרון.

גוי רוסי קמוט פנים מפלם את דרכו בין הנוסעים. רגליו נתונות במגפיים צבאיות, פלומת שיער צחורה מתבדרת על פדחתו. מבט חטוף על דש מקטורנו מגלה מיד שמדובר כנראה בגנרל רוסי בכיר בדימוס, מדליות זהובות בשלל גדלים וצבעים משתלשלות לפניו ולצדדיו, מקשקשות כפעמונים.

ר' משה אברהם נועץ מבט משתומם בגנרל הניצב מולו, "מכל הנוסעים לא מצא לו גנרל זקן אשמאי זה למי לפנות, דווקא אליי, מה הוא רוצה ממני?". "תגי, כמה שנים היית 'נותן' לי?" מתרברב הגנרל בגאווה לא מוסתרת, "בן כמה אני נראה לך? אבל את האמת".

ועוד בטרם מספיק ר' משה אברהם להשיב, ממשיך הגנרל הפטפטן בעצמו: "בן שמונים שנה אנכי היום ועדיין, אני גיבור כמו בחור צעיר, חזק כמו נמר סיבירי מצוי, חי חי חי". תוך כדי דיבור, כדי להמחיש את דבריו, מתקרב הגנרל הקשיש לאחד מקירות הקרון...מעניק לו בעיטה הגונה ברגלו.

הקרון כולו, על נוסעיו, מזדעזע ימינה ושמאלה מעוצמת החבטה, כאילו היה קרון רכבל המתנדנד ברוח במרומי הצוק.

"אתה רואה כמה כוח יש לי?" מצטחק הגנרל מרוצה מעצמו, "אתה רוצה לדעת מהיכן הכוחות האדירים האלו?".

זה בזכות הראבין, הצדיק מרוזין..."

אם עד לרגע זה לא התייחס ר' משה אברהם ללהגו של הגנרל קשישא, כיון ששמע את שמו של הצדיק מרוזין יוצא מפיו השתנה מיד סבר פניו. אם 'סיפור צדיקים' מסתתר כאן, זהו כבר 'סיפור' שונה לחלוטין. "האומנם, אתה זכית להכיר את הצדיק מרוזין?" פנה אליו בהשתוממות.

הגנרל הרוסי מתרווח בטקסיות על הכיסא שמולו, זורק את ראשו לאחוריו ונאנח כמפליג שנים אחורה. אחר ננער והחל לספר.

צריחיו המשווננים של מבצר ה'קריפוסט', הכלא הנורא שבעיר 'קייב', לוטים היו בערפל סמיך, ולא רק ערפל פיזי.

מה שמתחולל במסדרונותיו האפלים של המבצר הזה הוא בגדר 'סוד צבאי', מעטים בלבד יודעים מה בדיוק מתרחש בבניין הזה, אחד מסמלי השלטון של הצאר ניקולאי.

אט אט שבות פניו של הצדיק למראן הרגיל, ווסילי מושיט יד ומוליך את הרבי במהירות בחזרה לתא כלאו, קושר היטב את שלשלאותיו ורק אז מגיעות פתאום לאוזניו פסיעות כבדות מעבר המסדרון...
"ווסילי, ווסילי" הפעם לא היה זה פרי דמיונו, יאצ'ק, השומר המחליף עמד בפתח מיוחד ונבון כולו. "אל תגלה שאיחרתי" קרא לעברו מתנשף כולו, "אל תשאל מה קרה לי".

"מה קרה?" זוקף ווסילי את גבותיו בתמיהה מעושה, כאילו ישב והמתין בשעתיים האחרונות רגל על רגל.

"אני גר בשיפולי קיוב, באחת משכונות העוני בקצה העיר" נאנח יאצ'ק, "כל יום אני עושה את הדרך מביתי לעבר הכלא. אני מכיר אותה בעיניים עצומות, אבל היום, מוזר מאוד, הסתבכתי בדרך. כאילו הייתי ילד בן שלוש שאיבד את דרכו. הסתבכתי והגעתי לרחובות לא מוכרים, לשכונות נידחות, הסתבכתי סביב עצמי סחור סחור, כספירלה.
"שעתיים תמימות הלכתי במעגלים עד שבסוף, לפני דקות ספורות, פתאום נגלתה לעיני דרך המלך, מצאתי איכשהו את הדרך והגעתי לכאן.
"מה אתה אומר? סיפור מוזר, לא?"

ווסילי מהנהן בראשו, ממלמל משהו לא ברור וממהר לצאת מן החדר, בטרם יתחיל להישאל שאלות מיותרות. גם הוא, בליבו הערל והגס, ידע שמשוהו על טבעי התרחש כאן. יאצ'ק לא איבד סתם כך את דרכו בלילה עבות אחד, איש האלוקים הוא זה שגרם לכך בכוחותיו השמימיים.

הגנרל ווסילי הקשיש סיים את סיפורו, פנה לר' משה אברהם והרעים בקולו: "אתה רואה אותי היום? כל מילה מברכותיו של הרבי הקדוש התקיימה בי, שערה לא נפלה מדבריו ארצה.

אני היום בן שמונים שנה וכוחותיי עמי כמו חייל בן עשרים. דע לך" הפטיר הגנרל, "הרבי לא היה בן אדם, הוא היה מלאך".

והגנרל חזר על המילים בשפה הפולנית: "ניע ביל צ'עלוביעק, טולקו אוניאל - הוא לא היה אדם, הוא היה מלאך".

(יהי אור)

"אל תדאג" כמו קורא הצדיק את מחשבותיו, "לא יאונה לך כל רע".
ווסילי עדיין מתלבט, הפחד משתק אותו. "אם תיתן לי לצאת לקדש את הלכנה אני מבטיח לך אריכות ימים ושנים וגבורה עצומה כל ימי חיך".
המילים האחרונות מתירות את הספק, "אם איש האלוקים מבטיח לי אריכות ימים - אני יכול להירגע, לא יתיוז את ראשי", מהרהר לעצמו וואסילי בהקלה, ומתחיל לנוע לכיוון הצדיק.

הוא מתיר מעליו את שלשלאות הברזל הכבדות ומאפשר לו לצאת אל החצר הצוננת.

היה זה לילה סגרירי בקיוב, חצר הכלא המוקפת בחומות גבוהות השוכה הייתה לגמרי. ווסילי מוליך את הרבי אל החצר וכעבור רגע הוא מגלה לחדרתו כי הוא איננו, הראבין הצדיק נעלם, פרח לו איש האמת...

לרגע רוצה ווסילי לפרוץ בזעקה ספונטנית, אך כעבור רגע הוא בולם את עצמו בכוח, חוסם בשתי ידיו את פיו. "טיפש שכמוך, אם תצעק, תוך כמה שניות כל ה'קריפוסט' יהיה על הרגליים, ואת מי יאשימו? אותך!". בצר לו מתחיל ווסילי להתרוצץ ולשוטט ברחבי חצר הכלא בחיפוש אחר הצדיק.

הוא בולש בכל פינה, בודק מאחורי כל גדר, אך אפס, הצדיק כמו פרש כנפיים ונעלם.

"הראבין כנראה עלה לשמים" הוא מהרהר לעצמו כשכל גופו רועד ומשקשק, "ואני אנא אני בא, מה אספר למנהל הכלא?"

הוא חש כי עוד רגע הוא מתמוטט, באזני רוחו הוא כבר שומע, מכיוון התא, את קולו של יאצ'ק, השומר שאמור להחליף אותו כל רגע קורא בשמו "ווסילי, ווסילי". שערותיו סומרות מפחד מהמוות האכזרי הצפוי לו.

דקה חולפת, ועוד דקה חולפת, חצי שעה, והצדיק טרם נראה באופק.

שישים דקות כבר חלפו. ועוד שישים דקות. שעתיים תמימות מתבודד הצדיק עם קונו באמירת 'קידוש לבנה' עילאית, רק לאחר שעתיים מורטות עצבים מבחין פתאום ווסילי בניצוץ של אש מהבהב בקצה החצר, הוא מזנק לעברו ומגלה את הרבי עומד שם, פניו לזהבות כעמוד אש.

מכון אהל אברהם / להוצאת ספרי מורינו הרב שליט"א

צוות המעתיקים / המגיהים / העורכים

ברחשי הערכה וחיבה יתירה, בנועם מלים ובשפה ברורה, נביע ברכת מולא טבא חמה ונהדרה, למורנו הדגול מרביץ תורה וחסידות לתפארה, משנתו קב ונקי והוראתו ברורה ובהירה, בשיעוריו המופלאים מאיר עינינו בתורה, מסודר לכולנו בשמחה ואורה, משים לילות כימים להרמת קרן התורה, פה מפיך מרגליות ופנינים, בכל פרד"ס התורה עיני כוונים, שותים בצמא את דבריו ופסקיו המצויינים, על משמרת הכשרות גדולי עולם עליו סומכים, ובמקום גדולתו שם ענותנותו בכל העניינים, ה"ה כש"ת

מורינו הרב שליט"א

ולחתנו כבנו, הרה"ג ר' אלי שמואל גרינוואלד שליט"א - סופר סת"ם
לרגל הנישואין של נכדו / בנו, הבחור המופלג בתורה ויר"ש, ברוך גבריאל נ"י
עב"ג בת מחותנו מורה ודאין באנטווערפן יצ"ו
הרה"ג ר' יעקב יוסף ברייער שליט"א
דומ"ץ דקהילת סקווירא - אנטווערפן

ענבי הגפן בענבי הגפן דבר נאה ומתקבל

וברגשי לבבנו נברך שיעזור ה', ויזכו לראות מהם ומכל יוצ"ח דורות ישרים ומבורכים, זרע ברוך ד', לתפארת בית אבותיהם, ולתפארת כלל ישראל, ועוד נזכה רבות בשנים ליהנות עצה ותושי, עם שיעורי ההלכה והשקפה, ברוב תענוג ונחת, מתוך שמחה כל הימים